

Развој и улога обавештајно-безбедносног система Румуније у 20. веку

УДК: 355.40(498)''19''

Др Милан Милошевић

Збивања унутар Румуније и у њеном непосредном окружењу у 20. веку често су пресудно утицала на безбедносно-обавештајни систем те земље. Почев од 1908. године, када је конституисана прва обавештајна организација, румунске службе безбедности су sukcesивно реорганизоване, трансформисане и укидане, а нове су стваране зависно од актуелног режима у земљи (посебно 1940, 1944, 1947–1950, 1972. и 1989. године).

Без обзира на то што су међудржавни односи Краљевине Србије и обе претходне Југославије углавном били добри и конструктивни, мора се узимати у обзир чињеница да су специјалне службе Румуније у појединим периодима (1940–1944, 1948–1955), поред обавештајног истраживања Југославије, изводиле типичне терористичке и друге субверзивне активности.

У Румунији је након 1989. године формиран и задејствован потпуно нови безбедносно-обавештајни систем, сличан обавештајним системима земаља чланица Северноатлантског пакта. На то је утицало и настојање садашњих румунских власти да се што више приближе Западноевропској унији и НАТО-у, између осталог, и приступањем „Партнерству за мир“ и Северноатлантској скупштини.

Увод

Институције безбедносно-обавештајног система у већини балканских и источноевропских земаља развијале су се током 20. века у више различитих етапа. Неке од њих су се мењале толико да се с правом може говорити о изградњи квалитативно новог безбедносно-обавештајног система, док су друге пролазиле кроз потпуно различите фазе. У развоју безбедносно-обавештајног система Румуније такође је било неколико потпуно различитих периода, а посебно је било значајно потпуно уништење обавештајних и полицијских установа из времена фашистичке диктатуре и стварање нових установа, типичних за земље источне Европе и тзв. реалсоцијализма. Ипак, трансформације румунског безбедносно-обавештајног система у основи карактерише еволутивност, тј. оствариване су путем реформи, уз задржавање одређеног кадра, организационих облика и метода рада из претходних система. На то су углавном утицале друштвене промене изазване политичким праг-

матизмом које су се непосредно одражавале на државну организацију и стратегијску оријентацију Румуније у 20. веку. Природа тих трансформација углавном је зависила од обавештајних и безбедносних институција појединих политичких субјеката и других облика организације обавештајног деловања на субнационалном нивоу. На реформе безбедносно-обавештајног система утицали су и страни обавештајни и политички чиниоци, односно политика румунске државе у 20. веку да се приклања најмоћнијој сили у одређеном тренутку.¹

Утицај обавештајних и безбедносних институција СССР-а (НКВД итд.) постоји у Румунији од доласка Црвене армије и свргавања диктатора Антонескуа (1944), а појачан је када је КП Румуније (1945) преузела власт и потпуно остварен после збацивања монархије и увођења једнопартијског политичког система (1947). Тај утицај је био нарочито изражен у време познате информбировске кампање против претходне Југославије (1948–1955) у коју се тадашњи румунски режим укључио и спровођењем бруталне репресије над српском националном мањином. У том периоду у логорима у пустари Бараган било је затворено око 5.000 Срба. Све до 1979. године румунски безбедносно-обавештајни систем био је уграђен у тзв. наднационални обавештајни систем Варшавског уговора.

У посткомунистичкој Румунији (након 1989. године) формиран је и задејствован потпуно нови безбедносно-обавештајни систем, који је и по форми и по садржини сличан обавештајним системима земаља Северноатлантског пакта. На то је утицало и настојање садашњих румунских власти да се што више приближе Северноатлантском пакту. Наиме, сходно својој филозофији историје, Румунија је приступила „Партнерству за мир“ већ 26. јануара 1994, претекавши у томе све остале бивше чланице Варшавског уговора. У међувремену је стекла и статус придруженог партнера земљама чланицама Западноевропске уније, а приступила је и Северноатлантској скупштини.

Безбедносно-обавештајни систем Краљевине Румуније

Обавештајне и безбедносне службе у Румунији зачете су у оквиру полицијских формација. Наиме, полицијске и жандармеријске формације створене су и пре формалног стицања независности те земље 1877. године, и то након доношења „органских правилника“ (*Regulamentul or-*

¹ Након балканских ратова и уласка у Први светски рат на страни сила Антанте (1916), односно стварања тзв. Велике Румуније (1919), румунске обавештајне институције биле су под утицајем француских институција (*Deuxieme Bureau*). Касније, упоредо с фашизацијом земље и диктатурама Карола II (1938), Гвоздене гарде (1940) и генерала Антонескуа (1941–1944), доминантан утицај задобиле су обавештајне институције нацистичке Немачке – посебно Гестапо, односно *RSNA*. Делимично захваљујући том утицају, Краљевина Румунија је у Другом светском рату приступила силама Осовине (1940) и до краја остала у савезу с нацистичком Немачком. У ратним операцијама против СССР-а румунска фашистичка армија је починила тешке злочине, али је изгубила више од милион војника (опширније: *Internacional Encyclopedia of Terrorism*, Chicago–London: Fitzroy Dearborn Publishers, 1997, p. 87, 88).

ganic) у кнежевинама Мунтеанији (1831) и Молдавији (1832). На основу „органског правилника“ конституисана је „Земаљска стража“, којом су руководили шеф полиције („ага“) и комесари у жупанијама. Међутим, безбедносно-обавештајни систем Румуније у правном смислу створен је тек након ликвидације сељачких побуна почетком 20. века, и то формирањем прве легалне обавештајне институције: Специјалне дирекције сигурности – Сигуранце, 25. марта 1908. године.² Вероватно због бојазни од избијања нових побуна, формиране су и оружане формације безбедности („покретне бригаде за специјалну безбедност“), које су касније прерасле у пукове и дивизије.

Специјална дирекција сигурности (касније Генерална управа) Сигуранца налазила се у оквиру Министарства унутрашњих послова, у чијем саставу су биле још и генералне управе полиције, администрације, јединица МУП-а (граничари, ватрогасци и батаљони безбедности) и затвора. У периоду између два светска рата Сигуранца се састојала од девет централних управа: 1) обавештајне службе, 2) контраобавештајне службе, 3) информативне службе у полицији, 4) оперативне пратње, 5) иследне службе, 6) службе обезбеђења личности министара, 7) техничке, 8) кадровске и 9) административне службе.³

Безбедносно-обавештајни систем Краљевине Румуније у време фашизма сачињавали су, поред наведених органа при Министарству унутрашњих послова, јединица жандармерије и органа Генералне полиције, и Обавештајни центар при Министарству спољних послова, Краљевска обавештајна служба и Војнообавештајна служба (*Serviciul Informativ al Armatei SIA*). Иначе, офанзивна контраобавештајна служба краљевске југословенске војске (позната као „М одсек“ или „С-ТВОС“), која је остварила значајне обавештајне продоре у обавештајни систем фашистичке Румуније, сматрала је *SIA* „стандардним обавештајним одељењем, безмало парализованим услед нове организације немачке обавештајне службе на тлу Румуније“.⁴

Присуство јединица Црвене армије и свргавање режима Антонеескуа, 23. августа 1944, одразило се на функционисање безбедносно-обавештајног система, али не и на његову структуру.⁵ У том периоду

² Према неким изворима, за време масовне сељачке буне 1907. године убијено је чак 11.000 сељака.

³ У свакој управи су била од два до четири одељења. У 14 обласних седишта (Букурешт, Питешти, Сибиу, Крајова, Темишвар, Орадеа, Клуж, Брашов, Констанца, Галац, Јаши, Сучеава, Черновице) постојали су инспекторати Сигуранце са по 7–9 одсека. У седишту округа функционисала су одељења Сигуранце са по 3–5 секција, и то: 1) информативном; 2) контраобавештајном; 3) привредном; 4) за контролу страних држављана, и 5) административном секцијом. Осим тога, у среским местима постојали су органи (службе), а у значајним привредно-индустријским центрима (Решица, Хунедоара, Петрошани) и бирои (1944. године било их је око 170).

⁴ Видети: Угљеша Поповић, *Десети по реду: Тајна војнообавештајна служба бивше југословенске војске од 1938. до маја 1941. године*, Београд, аутор, 1976, стр. 42, и даље.

⁵ У Букурешту су се смениле владе генерала Станескуа и Радескуа, с тим што је значајан утицај на политичке прилике остваривао и румунски двор. Ресор унутрашњих послова, па самим тим и Сигуранца, налазили су се под контролом

(1944–1947) у Румунији су, поред постојећих, формиране још четири обавештајне службе, и то две у функцији ЦК КП Румуније и две под покровитељством „историјских партија“, тј. цариниста и либерала, тако да је деловало чак осам обавештајних организација (Сигуранца, Обавештајна служба Министарства иностраних послова, Краљевска обавештајна служба, Војна обавештајна служба, информативне службе Национално-сељачке и Либералне странке, Информативна служба КП Румуније и *SSI*). Све оне су биле активне до 1947. године, када су ликвидиране обе грађанске партије и укинута монархија, а Сигуранца је реорганизована. После тога је уследило више реорганизација наведених обавештајних служби, али је најзначајнија реформа изведена 1950. године, када је коначно конституисан обавештајно-безбедносни систем социјалистичке Румуније.

Идеолошка супротстављеност политичких субјеката у Румунији у периоду од 1944. до 1950. године довела је до тога да се њихове обавештајно-безбедносне организације међусобно шпијунирају. Зависно од моћи тих субјеката, службе претходног режима су постепено потискиване, а комунистичке службе су фаворизоване.

Безбедносно-обавештајна служба оружаних снага (чији је званичан назив био *SIA*) првенствено се бавила контраобавештајним радом у армији и обједињавала је безбедносну активност свих родова војске. До јануара 1951. њеним радом је руководила Управа *SIA* при Министарству оружаних снага. *Обавештајна служба Министарства иностраних послова*, која се бавила офанзивним радом према иностранству, према неким изворима, функционисала је као једна од организационих јединица (управа) Сигуранце.⁶ У периоду 1941–1945. године та служба, преко своје офанзивне мреже у Турн-Северину, радила је на стварању упоришта међу Власима у Тимочкој крајини с намером да се ти крајеви у одређеном тренутку припоје Румунији. *Краљевска обавештајна служба* је деловала само у највишим круговима и углавном је прикупљала информације о односу појединаца или група према монархији. *Информативне службе „историјских партија“* биле су организоване тако што је свака партијска јединица Национал-сељачке (царинистичке) странке имала обавештајна одељења која су на терену прикупљала информације како о делатности КП Румуније, тако и о деловању владе и њених органа. Слична активност је постојала и у Либералној странци, али је била слабије организована и мање изражена. У вези с неким питањима долазило је до сарадње између обавештајних центара цариниста и либерала, али и са Краљевском обавештајном службом. *Информативна*

Комунистичке партије, која је изашла из илегалности и почела нагло да јача. Истовремено је и легализована делатност веома утицајних грађанских партија, пре свега Националсељачке и Либералне партије. У међувремену је формиран Фронт народне демократије, који је допринео да марта 1945. године комунисти преузму власт. Током 1947. године краљ је абдицирао и напустио земљу. Тада је новопроглашена Народна Република Румунија кренула путевима тзв. социјализма совјетског типа.

⁶ Чехословачка и румунска обавештајна служба, ВШУП, 1958, стр. 131–216.

служба ЦК КП Румуније имала је структуру партијских организација. Наиме, свака организација, почев од највиших до самих ћелија, имала је свој „информативни биро“, којим је руководио један активиста, а мрежа се углавном састојала од чланова Партије и симпатизера. Тако организована, служба је истраживала политички сектор, сектор грађанских партија, сектор делатности Англо-Американаца и сектор привреде. Након доласка комуниста на власт, информативни бирои КП започели су сарадњу с месним органима Сигуранце. *Тајна информативна служба (Serviciul Secret Informativ – SSI)* била је политичка обавештајна служба КП Румуније. Специфичност у њеном раду била је обрада саме Сигуранце – легалне и официјелне (државне) обавештајне службе.⁷ Сигуранца је у том периоду претрпела две значајне реорганизације, при чему реформа изведена током 1946. и 1947. године није била радикална јер то није било могуће због тадашњих политичких прилика. После реорганизације Сигуранца је постала самосталније тело, а њена активност се одвијала у три главна правца: 1) рад на унутрашњој проблематици, 2) територијални контраобавештајни рад, и 3) борба против привредне саботаже. У другој фази (реорганизација на основу посебног закона из августа 1948) Сигуранца је милитаризована и преименована у Генералну дирекцију националне безбедности – Секуритате. Служба је и даље остала унутар МУП-а, али с широком аутономијом и посебним буџетом. Унутрашња организација централе службе заснивала се на осам дирекција, од којих је свака имала од три до шест реферата, док је од нижих организационих јединица било формирано 13 обласних дирекција, од којих је свака имала по седам одсека. Тако је централа Генералне дирекције националне безбедности имала секретаријате и следеће дирекције: 1) информативну; 2) контрасаботажну; 3) за контраобавештајни рад у милицији; 4) за праћење и хапшења; 5) истражну; 6) за обезбеђење чланова ЦК КПР и владе; 7) техничку, и 8) политичку (која је била подређена Генералној политичкој дирекцији МУП-а). Међутим SSI наставила је са засебним деловањем и након тих реформи.

Безбедносно-обавештајни систем Народне Републике Румуније

Безбедносно-обавештајни систем НР Румуније настао је после нове реорганизације Сигуранце, односно Секуритате, крајем 1950. године. Тада је и формиран безбедносно-обавештајни систем који се, уз мање

⁷ На челу SSI налазио се Биро за координацију, који је руководио целокупном делатношћу. У организационом смислу, та служба се делила на шест оперативних и шест административних одељења. Оперативна одељења су била: 1) обавештајно (за деловање изван граница Румуније); 2) за унутрашњу безбедност (обрађивало је опозиционе партије, националне мањине, привреду, и слично); 3) за контрашпијунажу; 4) за истраге и праћење; 5) војно одељење (бавило се „разрадом“ официрског кора), и 6) одељење за обуку. Административна одељења су била: 1) кадровско; 2) правно; 3) за архиву; 4) за шифру; 5) материјално-финансијско, и 6) санитетско одељење. Свако оперативно одељење је имало 2–5 уреда (реферати). Друго оперативно одељење (за унутрашњу безбедност) имало је и свој Директорат месних резидената, који је руководио радом покрајинских одељења. Ти центри резидентуре били су лоцирани у главним местима покрајина, а њима су били подређени потцентри у важнијим

измене, одржао све до пада Николае Чаушескуа, децембра 1989. године. Посебно је била значајна реформа из септембра 1952. у којој је Секуритате прерасла у Министарство државне безбедности, али на истим организационим принципима постављеним крајем 1950. године. Наиме, у тој реорганизацији Генерална дирекција националне (народне) безбедности променила је назив у Генералну дирекцију државне безбедности. Истовремено, обавештајна служба КП Румуније (*SSI*) и војно-обавештајна служба (*SIA*) престале су да делују самостално и интегрисане су у апарат Секуритате. Тиме је била организационо обједињена обавештајна и контраобавештајна делатност, као и борба против привредне саботаже на најширој основи.

Службом је руководио генерални директор – генерал-лајтнант, док је његов помоћник имао чин генерал-мајора. У оквиру територијалне организације удвостручен је број обласних дирекција (28), а било је око 200 среских бироа. После окончања реорганизације из 1950. године Генерална дирекција државне безбедности имала је 11 дирекција и осам специјалних служби (сервиса), које су се даље делиле на одељења, одсеке, бирое и проблеме (реферате). *Прва дирекција – за контрашпијунажу*, имала је шест одељења, организованих на територијално-проблемском принципу. Друго одељење те дирекције бавило се заштитом Румуније од Француске, Италије и ФНР Југославије. *Друга дирекција – за контрашпијунажу у привреди* (изузев транспорта), имала је четири одељења. *Трећа дирекција – информативна*, имала је три одељења а обавештајно је обрађивала илегалне организације, бивше грађанске партије, националне мањине и клер. *Четврта дирекција – оперативна*, такође је имала три одељења, а бавила се праћењем сумњивих лица, односно анкетирањем и прикупљањем информација о њима, хапшењем и претресањем просторија. *Пета дирекција – за војну контрашпијунажу*, била је задужена за контраобавештајни рад у армији. *Шеста дирекција – за контрасаботажно деловање у транспорту*, имала је три одељења. *Седма дирекција – за контраобавештајну делатност у милицији*, првенствено се бавила тајном контролом телефонских разговора припадника милиције.⁸ *Осма дирекција – истражна*, имала је четири одељења а бавила се ислеђењем (извиђаји и истраге) по линији одређених дирекција – Прве, Друге и слично. *Девета дирекција – за обезбеђење министара и чланова ЦК*, делила се на четири службе (обезбеђење у граду и изван града; обезбеђење на јавним местима; обезбеђење станова руководиоца и контрола шофера и другог особља). *Десета дирекција – кадровска*, састојала се од две поддирекције – за кадар и за обуку официра (тј. оперативаца Секуритате). *Једанаеста дирекција – административна*, имала је осам одељења, укључујући и обезбеђење зграде централе Секуритате и командатуру подрумског затвора који је био у централу.

околниим градовима. Сваки центар резидентуре је имао шефа у рангу резидента и једног или више службеника, а у раду су коришћени плаћени или неплаћени информатори. Тајна информативна служба је имала укупно 56 покрајинских резидентуре.

⁸ И у ФНРЈ, у исто време (1949–1952. године), постојала је посебна контраобавештајна служба у оквиру милиције (Девето одељење Управе Народне милиције).

Специјалне службе су имале различиту структуру и обављале су конкретне задатке. *Служба А – за активну шпијунажу*, бавила се офанзивним заграничним обавештајним радом. *Служба Б – за оперативну технику*, имала је два одсека: оперативни, са пет бироа (контрола телефона, фото-техника, хемијска лабораторија и др.), и технички, са четири бироа (одржавање технике, и сличних). *Служба Ц – за радиогониометрију*, имала је шест бироа, а бавила се, између осталог, гониометрисањем, ометањем радио-станица, надзором и контролом званичних радио-емисија и радио-аматера. *Служба Д – за цензуру поште*, имала је осам бироа, а бавила се тајном контролом поштанских пошиљки, тајнописом, и слично. *Служба Е – архива*, бавила се документалистиком, док се *Служба Ф – књиговодство*, бавила књиговодственим пословима. *Служба Г – специјална пошта*, бавила се одржавањем курирске везе између Букурешта и организационих јединица Секуритате у унутрашњости, као и дистрибуцијом поверљиве поште других министарстава.⁹ *Служба Х – за шифру*, бавила се криптовањем, декриптовањем итд. Централа Секуритате (руководећи и управни органи) чинила је и окосницу Министарства државне безбедности, формираног 1952. године.¹⁰

Румунске службе безбедности су у том периоду ангажоване и против шпијунско-диверзантских група које су западне обавештајне службе врбовале из редова политичке емиграције. На пример, између 1949. и 1954. године француска спољна обавештајна и контраобавештајна служба *SDECE*, реализујући операцију *MINOS*, опремила је лаким наоружањем и радио-станицама више од 100 припадника екстремне емиграције и падобранима их убацила на територију Румуније и других земаља (ЧССР, СССР, ФНРЈ). За убацивање таквих обавештајно-диверзантских група коришћени су аеродроми у Аустрији и СР Немачкој, а америчка служба *CIA* пружала је значајну логистичку помоћ. Упркос томе, операција *MINOS* није успела, као ни друге субверзивне акције *CIA* у то време.¹¹

У време Резолуције Информбироа са територије Румуније одвијала се против Југославије интензивна обавештајно-субверзивна делатност

⁹ Према подацима из румунских средстава јавног информисања (*Privirea*) с почетка 1999. године, водећа румунска служба безбедности *SRI* такође се бави транспортом поверљиве кореспонденције између државних институција, као и између државних институција и трећих лица на националној територији, делимично и на комерцијалној основи.

¹⁰ У саставу тог министарства биле су и оружане формације (јединице Секуритате и граничне јединице), као и образовне установе – школе Секуритате. Граничне јединице су биле организоване у три дивизије, док су војне јединице Секуритате биле организоване у бригаде (1953. године било их је четири), пукове (6), батаљоне (16), чете и водове. Најчешће су биле ангажоване за ликвидацију одметника по карпатским шумама, а садејствовале су и са граничним јединицама и јединицама милиције.

¹¹ Упоредити: Jeffrey Richelson, *Foreign Intelligence Organizations*, Cambridge, Ballinger Publishing Company, London (etc), p. 163; Roger Faligot, Pascal Krop, *La piscine: Les Services Secretes Francais 1944–1984*, Paris, Sevil, 1985, pp. 100–104.

совјетских и румунских обавештајних служби, при чему је Секуритате била главни организатор и носилац такве делатности.¹² У вези с тим, интензивно је деловано преко румунске амбасаде у Београду и из 13 заграничних обавештајних центара. У Југославију су убацивани добро припремљени и обучени агенти, оспособљени за осматрање војних објеката и јединица, препознавање лука и врста бродова, за откривање и изучавање аеродрома, њихових капацитета и обезбеђења, за прикупљање података о авијацији уопште (командном саставу, типовима авиона и падобранцима) и за откривање војних фабрика, складишта и магацина. Југословенске службе безбедности (УДБА и КОС), до краја 1951. године, откриле су 19 таквих агената, врбованих претежно међу југословенским грађанима румунске националности.¹³

Посебан значај у даљем развоју безбедносно-обавештајног система НР Румуније имао је Декрет од 17. априла 1972. о оснивању, организацији и раду Министарства унутрашњих послова Румуније. Њиме је формиран нови безбедносно-обавештајни систем, који је постојао до преврата 1989. године, а обухватао је Генералну дирекцију (касније: Управу) државне безбедности Министарства унутрашњих послова – Секуритате; Спољну обавештајну службу (*DIE*) и безбедносно-обавештајне институције Румунске народне армије. У новоформирани систем с правом је убрајан и Државни архив, као и одређене организационе јединице МУП које су деловале преко органа унутрашњих послова у окрузима, градовима и општинама. Реч је о Генералној дирекцији јавне безбедности, која је деловала преко Управе за сузбијање криминалитета и њеног Одељења криминалистичке технике, Управе народне милиције, Команде унутрашње безбедности (јединице које су коришћене за обезбеђење важнијих објеката и установа), Управе за противпожарну заштиту, Управе за контролу странаца и издавање пасоша и виза, и Управе за организовање и одржавање веза са ОУП и њихов развој.

Ресорске обавештајно-безбедносне институције армије НР Румуније чиниле су: Друга (обавештајна) дирекција у Генералштабу која је обављала функцију обавештавања државног руководства и обавештајног обезбеђења командовања у оружаним снагама; Команда граничних јединица у Министарству народне одбране која је била одговорна за физичко обезбеђење државне границе, и Војна контраобавештајна служба, која је била задужена за безбедносну заштиту оружаних снага, установа и предузећа која су радила за војску, а којом је руководила Секуритате преко деташмана у Генералштабу и Министарству народне одбране. У најширем смислу, у тај подсистем су спадале и војне ватрогасне јединице, као и специјалне јединице Патриотске гарде, које

¹² Опширније о историјском развоју обавештајних служби у Румунији и њиховом деловању према Југославији од 1948. до 1958. године видети: Чехословачка и румунска обавештајна служба, исто, стр. 131–216.

¹³ Војна безбедност, Београд, ВИНЦ, 1986, стр. 66.

су формиране 1983. године на територијалном принципу у свим војним окрузима.¹⁴

Управа државне безбедности – Секуритате (*Departamentul Securitatii Statului*) истовремено је била служба политичке и војне безбедности (контраобавештајна) и тајна политичка полиција. За свој рад непосредно је одговарала Комисији за безбедност ЦК КПР, док је МУП одговарао Министарском савету.¹⁵ Секуритате је била организована по секторима, дирекцијама и службама.

Први сектор је био задужен за оперативну обраду структура тзв. унутрашњег непријатеља и свих осуђиваних лица. У оквиру њега је деловала подгрупа која се бавила проблемима бекства из Румуније, анонимним и другим писмима која су упућивана тадашњем румунском руководству, и слично. Други сектор се бавио заштитом државне безбедности у сфери економије, тј. откривањем и спречавањем привредних преступника и саботера, штитио је енергетска постројења и обезбеђивао комуникацијске мреже на територији Румуније. Трећи сектор је прикупљао податке и обавештења интересантна за војно-политички положај земље, контролисао је стране дипломатске мисије и недипломатска представништва и пратио активности румунске емиграције и дисидената у иностранству. Четврти сектор се бавио контраобавештајним радом у оружаним снагама Румуније. Пети сектор (Инвестигација) прикупљао је податке о лицима интересантним за Секуритате и обезбеђивао физичку заштиту за румунске званичнике.

Дирекцији за унутрашњу сигурност (*Contrainformare – CI*) главни задатак је био контраобавештајни рад у самој Секуритате, али се бавила и откривањем нелојалности режиму у Министарском савету и ЦК КП Румуније. Та дирекција је била „служба у служби“, са сопственим потенцијалом за надзор и цензуру поште, као и за електронско праћење и прислушкивање. Дирекција техничких операција (*Directia Generala de Technica Operativa – DGTO*) била је задужена за тајно прислушкивање телефонских и телеграфских комуникација које су долазиле или одлазиле из земље, тајно је постављала прислушне уређаје и камере у јавне објекте и установе, као и у приватне станове, и слично. Дирекција за

¹⁴ О садејству јединица патриотске гарде с армијом и јединицама милиције у заштити безбедности НР Румуније видети, на пример: Alexandru Petricean, *Colaborarea si cooperarea Garziol patriotice cu celalalte elemente ale sistemului apararii nationale* Bucuresti, Editura militara, 1981.

¹⁵ Служба је обављала следеће послове: организовање, руковођење и непосредно обавештајно деловање према иностранству; прикупљање политичких и економских података; праћење активности румунске емиграције у западним државама; праћење делатности страних обавештајних служби према Румунији, посебно кроз надзор страних дипломатско-конзуларних представништава; заштиту привредних организација од саботажа и других субверзивних делатности; праћење активности бивших припадника фашистичких организација, грађанских странака, реакционарног клера и других припадника тзв. унутрашњег непријатеља; контраобавештајну заштиту саобраћајница и транспорта, јединица и команди милиције, и обезбеђење највиших државних и партијских руководилаца (видети: нпр. Обрен Ђорђевић, *Основи државне безбедности – општи део*, Београд, ВШУП 1976, стр. 249.

аналитичку обраду података, компјутерску опрему и финансије бавила се аналитичким и помоћним активностима. Најзад, „К одељење“ Секуритате било је задужено за контраобавештајну делатност у оквиру националног система казних установа (који је спадао у надлежност Министарства унутрашњих послова), а постојао је и антитерористички одред Секуритате који је 1979. године учествовао на паради у Букурешту.¹⁶

Управа за обавештајни рад према иностранству (*Departamentul de Informatii Externe – DIE*) била је главна румунска служба за обавештајни рад према иностранству, а деловала је у оквиру ресора спољних послова.¹⁷ Непосредно је сарађивала са Секуритате и војном обавештајном службом. Према западним изворима, састојала се *DIE* из више обавештајних управа, служби и бригада. Управа за операције обављала је обавештајне и друге тајне активности изван Румуније: прикупљала је разне политичке, економске, војне, техничке и друге податке и информације.

Бригада *SD* била је одељење *DIE* за научно-технолошку шпијунажу, с нагласком на војној технологији. Организована је по територијалном принципу према циљаним земљама, а унутар сваке земље према индустријским гранама. Најзначајнији огранци бавили су се САД, Јапаном, СР Немачком, Великом Британијом, Канадом, Француском и земљама Бенелукса, али су постојале службе или појединци за све остале чланице НАТО-а, као и за најзначајније несврстане земље. Њен превентивни задатак је био обезбеђење нових индустријских, електронских, нуклеарних и војних технологија. Емиграциона бригада се налазила унутар Управе за операције и убацивала је своје изворе међу румунске емигранте, којих је било око 600.000 у САД, Француској и СР Немачкој.¹⁸ Сматра се да су оперативци те организационе јединице *DIE* на различите начине врбовали бивше румунске грађане за сарадњу, ради прибављања података о напредној западној технологији, као и ради праћења рада и активности емиграната и дисидената у иностранству. Деловала је и против радио-станице „Слободна Европа“, чији је Одсек за Румунију

¹⁶ „Народна армија“, 18. јануар 1990. стр. 45.

¹⁷ Службом *DIE* руководио је генерал Јон Михај Паћепа, који је истовремено био тајни агент („кртица“) *CIA*. Он је 1978. године пребеглао у САД, а касније се, на основу пропагандног деловања сврстао у најзначајније обавештајне пребеге и тзв. агенте-дефекторе („квариоце комунизма“) уопште. У одсуству је осуђен на смрт, а западне обавештајне службе су биле јединствене у оцени да је *DIE* прва обавештајна служба у историји чије је потпуно разарање последица пребега једног јединог човека. Наводно, тим поводом је смењена трећина чланова Министарског савета, опозвано је двадесетак амбасадора, док је петнаестак високих официра безбедности и шефова обавештајних мрежа ухапшено а више десетина их је „нестало“ (видети: Јон Михај Паћепа, *Црвени хоризонти: дневник шефа једне комунистичке шпијунске службе*, Београд, „Акваријус“, 1990, стр. 526 и 527).

¹⁸ Гвоздена гарда је најпознатији назив за румунску фашистичку организацију основану 1927. године под именом „Легија Арханђела Михаила“, која је од 1940. године носила званични назив „Легионарски покрет“. У емиграцији је субверзивно-пропагандно деловала пре свега против НР Румуније, док је непријатељска делатност против СФРЈ била само узгредна и огледала се у покушају индоктринације припадника румунске националне мањине у Југославији.

пропагандно-психолошки деловао против постојећег режима. Служба *D* такође се налазила унутар Управе за операције а била је задужена за пласирање дезинформација, док је Служба *Z*, према западним изворима, чинила терористичку компоненту *DIE*, тј. наводно је организовала атентате и отмице у земљи и иностранству. И сам назив те јединице асоцирао је на крајње решење, с обзиром на то да је слово „*Z*“ последње у абеди. Техничка управа је била специјално одељење *DIE* које је израђивало и тестирало најразличитију и, у то време, најсавременију шпијунску опрему потребну за рад у земљи и у иностранству.

Обавештајна дирекција Генералштаба (*Directia de Informatii al Armatei* – *DIA*) била је ангажована на обавештајном истраживању оружаних снага чланица НАТО-а и других страних земаља. Свестрано је сарађивала са војним обавештајним службама СССР-а и осталих источноевропских земаља преко обавештајног органа Јединствене команде Варшавског уговора. Руководила је и обавештајним органима Румунске народне армије.¹⁹ Службе Секуритате и *DIA* деловале су обавештајно и субверзивно према СФРЈ и ЈНА, примењујући легалне и конспиративне (агентурни итд.) методе. Између осталог, за осматрање и извиђање коришћена су различита техничка средства – укључујући и пољопривредну авијацију. Осим тога, кроз техничку сарадњу и заједничке пројекте с Југославијом настојале су да, увидом у документацију, дођу до обавештајних података. Агентурним путем испитивали су расположење народа према актуелној власти и политици СКЈ, а посебно однос румунске националне мањине из Југославије према руководству НР Румуније. Тако су деловали обавештајни центри и пунктови лоцирани на територијама Румуније, СФРЈ и трећих земаља.

Са територије НР Румуније Секуритате је деловала из обавештајног центра у Букурешту, инспектората и обавештајних центара пограничних срезова (Темишвар, Карансебеш и Турн-Северин) и обавештајних пунктова уграђених у четири друмска и два железничка гранична прелаза. Обавештајна дирекција Генералштаба – *DIA* деловала је из главног и армијских војнообавештајних центара, обавештајних одсека мотомеханизованих јединица, обавештајних одељења граничних јединица, обавештајних одсека граничних бригада (Темишвар, Решица и Турн-Северин) и обавештајних одсека – пунктова граничних батаљона (Оршава, Арад

¹⁹ Тако је Обавештајно одељење КОВ-а планирало, организовало и координирало обавештајно обезбеђење самосталних јединица Врховне команде (МНО) и армија. Обавештајно одељење РВ и ПВО планирало је и организовало извиђање из ваздушног простора, док је Обавештајно одељење РМ планирало и организовало обавештајно обезбеђење и извиђање на мору, над и под морем. Исто тако, у свакој команди армије налазило се друго (обавештајно) одељење с одсецима за извиђање, агентурни рад, контраобавештајно деловање и аналитику. Обавештајни органи су постојали у мотомеханизованој и тенковској дивизији и пуку, с тим што је обавештајни одсек у дивизији сачињавало 5–6 официра и подофицира, а у пуку два официра. Такав обавештајни одсек је планирао и организовао обавештајно обезбеђење и спроводио извиђање са земље, процењивао и обезбеђивао податке за потребе планирања и извођења борбених дејстава.

и др.), оријентисаних према СФР Југославији. Поред обавештајног, било је изражено и психолошко-пропагандно и друго субверзивно деловање према држављанима СФРЈ румунске и влашке националности (на пример, слање пропагандних материјала). Румунске обавештајне службе су подстицале и асимилаторску и денационализаторску политику према српској националној мањини у НР Румунији.²⁰

Актуелни безбедносно-обавештајни систем Румуније

Актуелни румунски безбедносно-обавештајни систем настао је дезинтеграцијом, односно реорганизацијом безбедносних и обавештајних служби из времена социјализма. Наиме, после свргавања режима Николае Чаушескуа, 1989. године, на основу искуства Запада, формиран је нов безбедносно-обавештајни систем, који је организационо постављен у оквиру следећих институција: Председничког уреда (*SRI, SPP*); Министарства иностраних послова (*SIE*); Министарства националне одбране (Војнообавештајна управа, Контраобавештајна служба и Специјална служба за телекомуникације); Министарства унутрашњих послова (*UM 0125, DSOI*), и Министарства правде (*SIO*). Све те обавештајне службе су фактички произишле из Секуритате и осталих служби Румуније од пре 1989. године, с тим што су неке делимично, а неке потпуно редефинисане и прекомпоноване. Поред нових метода рада, који се теоријски дефинишу и проверавају у пракси, задржани су и стари, опробани и ефикасни методи рада, као што су: прикупљање података агентуром, убацивање агената у одређене средине, тајно претресање, прислушкивање и праћење, и друго. Поред тога, нове службе су задржале и основне правце обавештајног деловања, и то како према суседним, тако и према другим земљама, односно где год је потребно заштитити интересе државе Румуније. У вези с тим, током 1992. године донет је Закон о националној безбедности у којем су веома јасно дефинисани послови обавештајних служби и служби безбедности, и експлицитно су наведени извори и носиоци угрожавања безбедности Румуније (тероризам, издаја, шпијунажа, атентати, оружана побуна, расизам, тоталитаризам, покушаји насилне промене државне границе итд. – чл. 4). Тим законом је уређено и под којим условима органи и службе безбедности могу да делују и са којим овлашћењима (чл. 15–26), као и да припадници тих органа и служби не могу да буду чланови политичких и тајних организација (чл. 35). Такође, регулисана су питања парламентарне контроле, као и дужности и обавезе државних органа, јавних и приватних организација и физичких лица у вези с обавештајном делатношћу. Најзад, тим законом (чл. 17) изричито је инкриминисано евентуално формирање на тлу Румуније било каквих обавештајних институција на субнационалном нивоу, као и конкретно обавештајно деловање у том смислу.

²⁰ Лазар Косановић, *Обавештајно-безбедносни системи неких земаља Варшавског уговора и НСР Албаније* (скрипта), Београд, ЦВВШ ЈНА, 1988, стр. 39–42.

Надлежни органи задужени за националну (државну) безбедност, тј. за обавештајну координацију и контролу, јесу Врховни савет за одбрану земље, Међупарламентарни комитет за информисање и други органи парламентарне контроле обавештајног деловања, на пример, Парламентарна комисија за одбрану и обезбеђење јавног реда и мира и Одбор посланичког дома за контролу рада *SIE*.

Врховни савет за одбрану земље (*CSAT*)²¹ утврђује основне смернице рада везаног за националну безбедност; анализира добијене податке и сазнања која се односе на ту област, као и извештаје и сазнања у вези с начином примене Закона о националној безбедности; обавља безбедносну процену националне безбедности; одобрава опште мере и обавезе за онемогућавање опасних делатности; утврђује критеријуме за процену добијених података важних за безбедност земље; координира рад Међупарламентарног комитета за информисање; одобрава организацију, систематизацију и правила о раду *SRI*, *SIE* и *SPP*, и одобрава оперативне трошкове намењене за националну безбедност. Међупарламентарни комитет за информисање²² оперативно процењује податке који су значајни за националну безбедност и координира рад органа који сарађују у тим пословима. Конкретније, тај комитет обезбеђује јединствену примену одлука Врховног савета за одбрану земље, аналитички процењује податке који се односе на државну безбедност и припрема потребне материјале из те области које, потом, разматра Врховни савет, а обавља и друге посебне послове које одређује Врховни савет.

Румунска информативна служба (*Serviciul Roman de Informatii – SRI*) створена 26. марта 1990 (необјављени Декрет бр. 181) према моделима савремених служби безбедности западних земаља, најзначајнија је обавештајно-безбедносна служба Румуније. Настала је реорганизацијом Секуритате, с тим што је у програмској оријентацији тежиште пренето са тзв. унутрашњег непријатеља на контраобавештајну проблематику. У почетку је била у саставу Министарства националне одбране, а касније је потпала под надлежност шефа државе и финансирана је директно из буџета (аутономна обавештајна служба).²³ Одмах по оснивању, *SRI* имала је у саставу три главне дирекције: Дирекцију за шпијунажу и контрашпијунажу, чији су послови били подељени на обавештајни и контраобавештајни сегмент, при чему су приоритет

²¹ Чланови тог тела су председник републике, премијер, министри одбране, унутрашњих и иностраних послова, индустрије и трговине, као и директори *SRI* и *DIE*, начелник Здруженог генералштаба и саветник председника за питања одбране и безбедности.

²² Састављен је од представника *SRI*, *SIE*, *SPP*, Министарства националне одбране и Министарства унутрашњих послова.

²³ За свој рад *SRI* непосредно је одговорна председнику Републике и Врховном савету националне одбране, с тим што подлеже и контроли Парламента, а у конкретним захватима координира активности с војним обавештајним службама. У Закону о националној безбедности (чл. 15) изричито се наводи да је *SRI* специјализовани државни орган, општенадлежан за обавештајни рад унутар земље, док је служба *SIE* специјализовани орган за прикупљање података у иностранству који су значајни за безбедност.

имали обавештајни послови усмерени на технолошку и економску област; *Дирекцију за борбу против контрареволуционарне делатности*, која се бавила заштитом уставом утврђеног поретка, с превасходном оријентацијом на откривање и пресецање непријатељске делатности остатака бившег (чаушескуовског) режима, *Дирекцију за борбу против тероризма*, која је прикупљала и анализирала информације о могућим терористичким акцијама појединаца и група и прослеђивала их специјалним јединицама румунске армије за борбу против тероризма.

Сагласно новој концепцији рада служби безбедности предвиђено је да *SRI* буде у потпуности деполитизована и да нема тзв. извршне прерогативе, што значи да њени припадници немају право да хапсе, спроводе истражне радње, одређују притвор или предузимају друге репресивне мере. Према томе, њихов основни задатак је да проверавају одређене информације које имају значај за безбедност и да, потом, издају одговарајуће налоге другим органима. Такође, све три дирекције *SRI* имале су у свом саставу организационе јединице за примену оперативне технике, што значи да тај сегмент није чинио засебну дирекцију. Према западним изворима, у централи *SRI* постоје *Одељење А*, које је задужено за заштиту уставног поретка; *Одељење С*, које је задужено за „заштиту националних добара“, и *Одељење Е*, које има задатак да штити и контролише припаднике *SRI* и обезбеђује државне тајне (*contrainformare*). Најзад, поседује и специјалне снаге, тј. у оквиру те службе делује посебна антитерористичка бригада.

Организационо-функционално устројство *SRI* такво је да, поред тзв. линијског рада, који је одређен формирањем дирекција, постоји и територијални принцип, тј. та служба је организована и у жупанијама. Међутим, у систему субординације жупанијске испоставе нису везане за локалне префектуре, већ директно за централу у Букурешту. Према томе, све информације које жупанијске испоставе прикупе у унутрашњости земље прослеђују се централној дирекцији у Букурешту. Центри *SRI* (жупанијске испоставе) лоцирани су при полицијским институцијама административних округа. Тако је, на пример, обавештајни центар који делује према *СРЈ* смештен у Темишвару, а потцентри су у местима која су непосредно уз границу и у ђердапској администрацији. Обавештајни пунктови су на граничним прелазима и у амбасади Румуније у Београду, а деташирани обавештајци су уграђени у представништва различитих профила, у разна удружења, и слично.²⁴

Према јавно публикованим подацима из 1994. године, упркос изузетно негативној пропаганди у претходном периоду, у *SRI* ипак је остало запослено око 75 одсто припадника бивше Секуритате, док је од преосталих 25 одсто већина пензионисана, а само мали број је отпуштен или осуђен. Све је то изазвало одређене недоумице у јавности, посебно у оквиру жустрих полемика о могућности „отварања“ персоналних досијеа Секуритате.²⁵

²⁴ Милан Делић, *Обавештајна делатност*, Београд, ОИЦ, 1996, стр. 76.

²⁵ Румунски парламент је 4. марта 2000. коначно усвојио одлуку о избору Националног савета за чување архиве Секуритате, чиме је омогућена непо-

Служба за обавештајни рад према иностранству (*Serviciul de Informații Externe – SIE*) ресорска је обавештајна служба у оквиру Министарства иностраних послова. Формално је прва тајна служба која је основана након свргавања режима Николае Чаушескуа (18. јануара 1990), с тим што су задаци те службе исти као задаци бивше управе за обавештајни рад према иностранству – *DIE*, тј. обезбеђује приступ подацима о новим технологијама, да штити од деловања страних обавештајних служби путем контраобавештајних мера и да обезбеђује средства за предузимање тајних акција у иностранству. Тако је у стручној јавности познат случај румунске индустријске шпијунаже у којем је мета била фирма „*Mercedes-Benz*“ у Штутгарту.²⁶ Исто тако, средином 1997. године генерал Јон Талпес поднео је оставку на место директора *SIE* након што је један високи службеник швајцарског МИП ухапшен због шпијунаже у корист румунске обавештајне службе.²⁷

Практично, *SIE* била је једина служба која након пада Чаушескуа није претрпела веће промене ни у организационом, ни у функционалном смислу. Међутим, крајем октобра 1997. румунски парламент је усвојио нови закон о *SIE* којим се регулишу статус и законска основа за рад службе. Њиме је најављена реорганизација и кадровско подмлађивање те службе. Недавна реорганизација аутономних (*SRI*, *SPP*) и ресорских обавештајно-безбедносних служби Румуније (на пример, служба безбедности МУП), као и најављена реорганизација *SIE*, имају за циљ успостављање значајније парламентарне контроле и прилагођавање принципима организације и функције западних служби, односно стварање обавештајних служби у које ће нова (проамеричка) власт имати потпуно поверење. Према том закону, директора *SIE* именује председник Републике на неодређени период, а он за свој рад одговара Врховном савету националне одбране, председнику Републике и посебној комисији парламента за контролу специјалних служби, коју чине пет чланова (три посланика и два сенатора). Редовне извештаје о раду службе директор подноси периодично, а ванредне на захтев надлежног органа за контролу. Директор *SIE* има ранг министра и службом руководи непосредно и преко колегијума помоћника, који имају статус државних подсекретара а именује их председник Републике на предлог директора. Служба се попуњава војним и цивилним лицима, према посебном критеријуму и без јавног конкурса. Сви припадници *SIE* потписују обавезу о чувању тајне која важи најмање четири године по престанку рада у служби, док за део кадра та обавеза важи доживотно. Организацију службе, надлежност, методе рада, документацију и евиденције, као и остале елементе неопходне за функционисање службе, прописује директор *SIE*

средна примена раније донетог Закона о скидању тајности о Секуритате. Тиме је сваком румунском грађанину омогућено да оствари увид у досије који је о њему водила тајна полиција и, истовремено, дозвољен је јавни увид у досијеа истакнутих личности, а посебно свих носилаца јавних функција.

²⁶ Loch K. Johnson, *Secret agencies: US Intelligence in a Hostile World*, New Haven, Yale University, Press, 1996, p. 153.

²⁷ *Jane's Intelligence Review*, Vol. 9, No. 10 (1997), p. 479.

актима који имају третман државне тајне, тако да их нико, ни у каквим околностима, не може саопштити јавности или непозваном лицу. Служба се финансира из буџета (висину средстава одређује Врховни савет националне одбране), и нема право на додатне активности ради сопственог финансирања. Међутим, постоји могућност ребаланса буџета. Припадници службе се налазе под непрекидном контраобавештајном заштитом, по потреби и након престанка рада у служби. Припадници *SIE* и њихови сарадници (агенти) који у току рада буду деконспирисани без своје кривице уживају са члановима својих породица потпуну материјалну и моралну заштиту службе.

Војна обавештајна и контраобавештајна служба су након 1989. године такође претрпеле одређене измене. Друга (обавештајна) управа Генералштаба румунске армије је наставила да обавља функцију информисања државног руководства и органа командовања у оружаним снагама и остала је потчињена министру одбране и начелнику Генералштаба.²⁸ Према подацима из 1994. године, служба је била устројена на исти начин као и 1988. године. Организацијски је подељена на пет одељена. *Одељење за трупно извиђање*, са одселима за извиђање са земље, са мора и из ваздушног простора и за електронска дејства, планирало је, организовало и координирало обавештајно обезбеђење видова оружаних снага. У оквиру њега је функционисао и Одсек за електронска дејства, који је планирао и организовао радио-извиђање и ометање, и обрађивао прикупљене податке.²⁹ *Одељење за агентурни рад* је планирало, организовало и руководило радом обавештајних центара и пунктова у земљи и иностранству. Војнообавештајни центри су се налазили у Букурешту и у седиштима армија, а обавештајни пунктови су били уграђени у јединице граничне заштите и граничне прелазе. Обавештајни центри и пунктови уграђивани су и у војно-дипломатска и друга представништва у иностранству. *Одељење специјалних снага* је планирало, организовало и руководило употребом специјалних снага; *Контраобавештајно одељење* је предузимало контраобавештајне мере за спречавање продора страних обавештајних служби у централу и ниже организационе јединице војнообавештајне службе, а *Аналитичко одељење*, на основу добијених и обрађених података, обављало је анализе и процене ради планирања и извођења операција.³⁰

Безбедносно-обавештајне установе ресора унутрашњих послова чине *Обавештајна управа МУП-а (УМ-а 0215)* и *Дирекција за оперативни надзор и обавештајну делатност генералног инспектората полиције (DSOI)*. Најзад, постоје и специјалне антитерористичке једи-

²⁸ У западним изворима се румунска војнообавештајна служба означава и скраћеницом *DIM*.

²⁹ У међувремену је модернизована и посебна специјална служба за телекомуникације (електронска обавештајна служба), која се такође сматра војном обавештајном институцијом али није директно подређена Министарству националне одбране.

³⁰ Упоредити: Лазар Косановић, *исто*, стр. 36–43; Љубомир Стајић, Чедомир Гилановић, *Основи безбедности* (скрипта), Београд, Полицијска академија, 1994, стр. 198.

нице МУП-а, које делују у садејству са посебним јединицама Министарства националне одбране и Румунском информативном службом. Обавештајна управа МУП-а организационо је устројена убрзо након што је 26. децембра 1989. Фронт националног спаса формално укинуо Секуритате, а органе државне безбедности и команду јединица унутрашње безбедности пребацио из надлежности МУП-а у надлежност Министарства националне одбране. Према западним изворима, кадровску базу нове „политичке полиције“, тј. Службе безбедности МУП-а, чинили су бивши припадници Четврте управе централе Секуритате (задужени за војну контрашпијунажу) и оперативци букурештанског центра те службе.³¹ Наводно, почетком 1995. године та служба је имала око 1.000 запослених у Букурешту и по 20 у сваком од 40 румунских округа, а чиниле су је две секције: Секција за контраобавештајну заштиту припадника МУП-а и Секција за обавештајни рад, коју сачињавају три одељења – за „агресивно хулиганство“, за „делинквенцију и паразитизам“ и за привредне преступе. Насупрот томе, служба безбедности Генералног инспектората полиције (*DSOI*) тајна је служба јавне безбедности јер се претежно бави прикупљањем обавештајних сазнања везаних за транснационални криминалитет. Формирана је почетком 1994. године и делује у оквиру МУП-а, али је, у основи, независна од службе УМ 0215.³²

Самостална оперативна служба (*SIO*) делује унутар Дирекције за затворе, а иначе је специјална обавештајна јединица Министарства правде. Првенствени задатак јој је да прикупља податке и информације о делинквенцији и организованом криминалитету унутар румунског затворског система, као и да ради на заштити државних тајни унутар Дирекције за затворе.

Служба за обезбеђење и заштиту (*Serviciul pentru poza si protectie – SPP*) директно је подређена председничком уреду, односно председнику Републике. Формирана је маја 1990. као специјална служба заштите дипломатског протокола. Једна је од, у свету иначе ретких, самосталних обавештајних служби за обезбеђење личности и објеката, а фактички је само преузела послове бившег Петог сектора Секуритате, који је званично распуштен после свргавања режима. По свему судећи, та служба је само реорганизована, како у организацијском, тако и у кадровском смислу и техничкој опремљености. Главни задатак *SPP* јесте противтерористичка заштита румунских званичника (председника, чланова Владе итд.), обезбеђење страних високих гостију и заштита њихових штабова и резиденција. Најзад, *SPP*, као самостална (аутономна) служба, заснована је на војно-административном принципу и под контролом је Парламента. Њен рад са другим службама координира Врховни савет националне одбране.

³¹ V. G. Baleanu, *The Enemy Within: The Roman Intelligence service in Transition*, Camberley, The Royal Military Academy Sandhurst (Conflict Studies research Center), January, 1995, Internet 10/04/2000, www.fas.org/irp/world/romania/index.html.

³² Исто.

Закључак

Збивања унутар Румуније и њеног непосредног окружења у 20. веку често су пресудно утицала на карактер безбедносно-обавештајног система те земље. Евидентно је да су почев од 1908. године, када је конституисана прва обавештајна организација, румунске службе безбедности сукцесивно реорганизоване – трансформисане, укидане и стваране нове зависно од актуелног режима у земљи. Посебно је то чињено 1940, 1944, 1947–1950, 1972. и 1989. године.

Без обзира на то што су међудржавни односи Краљевине Србије и обе претходне Југославије са Румунијом углавном били добри и конструктивни, мора се узимати у обзир и чињеница да је руководство Румуније у појединим периодима – под утицајем фашистичке Немачке (1940–1944), односно стаљинистичког СССР-а (1948–1955) – било крајње непријатељски опредељено према нашој земљи. Специјалне службе Румуније су у тим периодима, поред обавештајног истраживања, према Југославији спроводиле типичне терористичке и друге субверзивне активности. Најзад, и чињенице да је Румунија чланица више програма НАТО-а („Партнерство за мир“ итд.), да њено руководство упорно покушава да јој обезбеди чланство у НАТО-у, чак и на основу тога што је дозволило да НАТО користи њен ваздушни простор приликом агресије на СРЈ, имају посебан значај.